

DYNAMIZM PROCESÓW TRANSFORMACYJNYCH I SYSTEMOWE PODEJŚCIE DO REALIZACJI CIĄGŁEJ EDUKACJI JAK ODPOWIEDŹ NA WYWOŁANE PROBLEMY

Sawosz Walentin

*Wołyński Instytut Kształcenia Podyplomowego, Łuck Ukraina
vsavosh@ukr.net*

Streszczenie. W artykule rozpatrzono kierunki rozwiązania problemów, które są spowodowane przez dynamizm procesów transformacyjnych; przeanalizowano wieloznaczność terminu "podejście", przeliczono podejścia, które służą budową procesu edukacji. Przeanalizowano systemowe podejście w takich kontekstach: treść pojęcia "system"; rodzaje systemów; współzależność między pojęciami "system" i "całość"; kryteria rozwoju systemu; formanty jak funkcjonalno-morfologiczny kształt systemu; struktura systemu; procesy integracji w systemie; charakterystyki systemu; rodzaje związków w systemie ciągłej edukacji.

Słowa kluczowe: system, całość, rodzaje związków, podejście, systemowe podejście, ciągła edukacja.

DYNAMISM OF THE TRANSFORMATIONAL PROCESSES AND SYSTEMIC APPROACH TO PROVIDING THE CONTINUAL EDUCATION AS A DECISION FOR RELATED CHALLENGES

Savosh Valentin

Volyn Institute of Postgraduate Education, Lutsk Ukraine

Abstract. The article deals with the directions of solving problems caused by the dynamism of transformational processes; the significance of the "approach" of the lexemes is analyzed, the approaches that serve to build the educational process are listed. The systematic approach in such contexts is analyzed: the essence of the notion "system"; types of systems; the relation between the concepts "system" and "integrity"; system development criteria; Formatters as functional and morphological components of the system; system structure; integration processes in the system; system characteristics; types of links in the system of continuous education.

Key words: system, integrity, types of connections, approach, system approach, continual education.

ДИНАМІЗМ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ТА СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО РЕАЛІЗАЦІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ЯК ВІДПОВІДЬ НА СПРИЧИНЕНІ ПРОБЛЕМИ

Савош Валентин

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, Луцьк, Україна

Анотація. У статті розглянуто напрями вирішення проблем, які спричинені динамізмом трансформаційних процесів; проаналізовано багатозначність лексеми «підхід», перераховано підходи, які слугують вибудовуванню освітнього процесу. Проаналізовано системний підхід в таких контекстах: сутнісний зміст поняття «система»; види систем; співвідношення між поняттями «система» та «цілісність»; критерії розвитку системи; форманти як функціонально-морфологічні компоненти

системи; структура системи; процеси інтеграції в системі; характеристики системи; види зв'язків в системі неперервної освіти.

Ключові слова: система, цілісність, види зв'язків, підхід, системний підхід, неперервна освіта.

Постановка проблеми. Ознакою сучасності є погляд на світ як на такий, що постійно розвивається, змінюється, перебуває в русі. В освіті динамізм найбільш повно виявляється в трансформаційних процесах. Динамізм трансформаційних процесів спричинює виникнення проблем, вирішення яких стосується таких напрямів: відходу від традиційного способу передачі знань, умінь, досвіду, традицій від старшого покоління до підростаючого; переосмислення актуальності знань, якими оволодіває підростаюче покоління; затребуваності на ринку продуктів на швидкі результати та запит на ринку праці на постійне оновлення знань, оволодіння новими вміннями безвідносно до віку працівника, виду трудової діяльності, кваліфікації; сприймання «змінності як суттєвої складової власного способу життя» (В. Кремень); вибудовування власної освітньої траєкторії з урахуванням власних можливостей, бажань, особистісних запитів та спроможності освіти щодо їх задоволення.

Динамізм трансформаційних процесів породжує необхідність підготовки людини до життя у світі, що швидко змінюється. Звісно освіта має функціонувати й розвиватися як утворення, яке характеризується статичністю і динамічністю. Зазначене стає можливим у тому разі, якщо освіта у значенні процесу вибудовується як неперервна, а її реалізація здійснюється з дотриманням підходу, який найбільш ефективно сприятиме подоланню проблем, що спричинені динамізмом трансформаційних процесів.

На основі аналізу словникових джерел можемо констатувати, що лексема «підхід» має декілька значень, одне з яких сформульовано як «сукупність способів, прийомів розгляду чого-небудь, впливу на кого-, що-небудь, ставлення до кого-, до чого-небудь» [5, с. 383]. Стосовно освітнього процесу поняття «підхід» потрактовано як: методологічна орієнтація (Г. Селевко); світоглядна категорія, у якій відображено соціальні настанови суб'єктів навчання як носіїв суспільної свідомості; глобальна й системна організація та самоорганізація освітнього процесу, що містить усі його компоненти і передусім самих суб'єктів педагогічної взаємодії (вчителя і учня / викладача і студента); підхід містить у собі стратегію, визначає форми, методи і прийоми навчання (І. Зимня); основний стратегічний напрям, що визначає всі компоненти системи навчання: цілі, завдання, зміст, способи досягнення запланованого, діяльність учителя й учнів, технології (прийоми) навчання, критерії ефективності освітнього процесу, систему контролю (О. Бистрова, С. Львова, В. Капінос); аспект аналізу будь-якого педагогічного явища або освітнього процесу, вихідні наукові позиції в процесі моделювання і проектування об'єкта освітнього процесу (Н. Бордовська); підхід є аксіоматичним, тобто таким, що не потребує жодних доведень (Е. Ентоні).

Аналіз наукових джерел [4] засвідчив розробленість та запровадження в освітньому процесі різних підходів, зокрема й таких: компетентнісний, особистісний, діяльнісний, системний, індивідуальний, синергетичний, гендерний, диференційований, інтегрований, когнітивний, особистісно зорієнтований, особистісно-діяльнісний, ситуаційний, соціокультурний, пізнавальний, дедуктивний, індуктивний, комунікативний тощо. Звісно, кожен із

значених підходів слугує певній меті, яка, у свою чергу, й визначає доцільність вибудовування освітнього процесу з дотриманням того чи іншого підходу.

Мета статті полягає в аналізі системного підходу як найбільш ефективного способу вибудовування неперервної освіти й подолання проблем, котрі спричинені динамізмом трансформаційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Системний підхід – це напрям методології спеціально-наукового пізнання та соціальної практики, в основі якого лежить дослідження об'єктів як систем (Е. Юдін); розгляд відносно самостійних компонентів не ізольовано, а у взаємодії, у системі з іншими, виявлення інтегративних системних властивостей і якісних характеристик, які відсутні в окремих компонентах, що складають систему (Н. Мойсеюк).

Розкриття системного підходу найбільш повно можна здійснити на основі поняття «система». Перші уявлення про систему виникли в античній філософії на позначення впорядкованості та цілісності буття. Евклід, Платон, Аристотель започаткували ідею системності знання (аксіоматична побудова логіки, геометрії). Розуміння системності в контексті буття вирізняє концепції Б. Спінози й Г. Лейбніца та класифікацію К. Лінея (інтерпретація системності світу). Для філософії Нового часу характерне як заперечення системного характеру науково-теоретичного знання (Е. Кондильяк), так і здійснення перших спроб філософського обґрунтування логіко-дедуктивної природи системи знань (І. Ламберт).

Поняття «система» в сучасному трактуванні постає як: комплекс елементів, що знаходиться у взаємодії (Берталанфі); відмежована множина взаємодіючих елементів (А. Авер'янов); форма організації існування матерії, що відображається, фіксується свідомістю в поняття, яке становить філософську категорію (А. Степанюк); множина елементів, які, перебуваючи в певних зв'язках та відношеннях, у сукупності утворюють єдність, що характеризується визначеною сукупністю елементів, які використовуються послідовно й взаємопов'язано (О. Савченко); впорядковано взаємодіючі й взаємопов'язані компоненти, що утворюють єдине ціле (В. Кучерявий); сукупність елементів, які перебуваючи у відношеннях і зв'язках один з одним, утворюють певну цілісність, єдність (І. Блауберг); форма організації певної сукупності в ціле (І. Малафіїк). У контексті теорії функціональної системи остання постає як комплекс таких вибірково включених компонентів, у яких взаємодія та взаємовідношення набирають характеру взаємосприяння компонентів для одержання фіксованого корисного результату (П. Анохін).

У загальному філософському трактуванні поняттям «система» позначають системи як абстрактні (продукт людського мислення), так і матеріальні (цілісні сукупності матеріальних об'єктів). У свою чергу, поняттям «матеріальні системи» маркують «системи неорганічної природи (фізичні, геологічні, хімічні та інші) та живі системи (прості біологічні системи та складні біологічні об'єкти на зразок організму, виду, екосистеми). Соціальні системи, складаючи особливий клас матеріальних живих систем, різняться між собою типами і формами (прості соціальні об'єднання, соціально-економічна структура суспільства).

І. Малафіїк, розглядаючи систему як абстрактне поняття, вказує на те, що «...не має систем як матеріальних чи абстрактних об'єктів, проте кожен із цих об'єктів може розглядатися як система» [7, с. 103]. Мова має йти про цілісні і сумативні системи. «Особливістю цілісних систем є те, що внаслідок взаємодії частин у системі виникає інтегративна властивість, якої не має жодна з її частин.

Крім того, ціле, тобто система, своєю інтегративною властивістю діє на кожну свою частину, змінюючи її відповідно до своїх особливостей. На відміну від цілісних систем, сумативні системи такою властивістю не володіють» [Там само].

У філософському джерелі [3] йдеться про два підходи до встановлення співвідношення між поняттями «система» та «цілісність»: індуктивний та дедуктивний. Для індуктивного підходу характерний перелік ознак, які притаманні будь-якій системі, при цьому цілісність виступає як видова ознака, якість, похідне від системності. При дедуктивному підході цілісність виступає як родове поняття, а системність є похідним від нього. І. Блауберг вважає, що «поняття система включає в себе ті аспекти дослідження складноорганізованого об'єкта, які вже «відпрацювали» в процесі використання поняття цілісності й піддаються формалізації. Це означає, що методологічну роль в системному дослідженні відіграє поняття не система, а цілісність» [3, с. 26].

Н. Абрамова, А. Авер'янов, Р. Акофф, В. Афанасьєв, І. Блауберг, Е. Юдін під цілісністю розуміють загальну властивість будь-якої системи, якою засвідчується високий рівень її розвитку. Критеріями розвитку виступають такі ознаки, як: 1) організованість (проявляється як регулювання, управління зв'язками всієї системи з навколишнім середовищем); 2) впорядкованість (свідчить про перевагу в системі суттєвих зв'язків над випадковими).

За І. Малафіїком [8], важливим атрибутом системи є її внутрішня структура, тобто внутрішня організація цих компонентів у цілісність, своєрідний спосіб взаємозв'язку, взаємодії компонентів, які утворюють систему.

Відповідно до міркувань А. Авер'янова, поняття «ціле» і «система», з одного боку, різняться між собою ступенем загальності, а, з іншого –, відображають певний кінцевий клас множин, що досягли в своєму розвитку зрілості, завершеності. Поняттям «ціле» констатується: 1) завершеність, закінченість висхідного етапу розвитку певної системи; 2) знаходження системи в стадії відносної стійкості; 3) той момент розвитку, коли процеси, що характеризують висхідну та низхідну стадії розвитку системи, знаходяться у стані відносної рівноваги.

Поняття «цілісність» використовується на позначення внутрішньої властивості системи, якої вона набуває в процесі розвитку. Поняття «цілісність» і «системність» співпадають за змістом у випадку, коли система набуває певних ознак, що спонукають виділити новий стан за допомогою понять «ціле» (А. Степанюк). У свою чергу цілісна система розглядається А. Авер'яновим як організована та впорядкована система з розвинутими внутрішніми і зовнішніми зв'язками, система, в якій виявляються нові, інтегральні якості, що не властиві окремим її компонентам.

За В. Афанасьєвим, обов'язковим включенням цілісних систем є їх компоненти, частини, саме те, з чого безпосередньо утворене ціле і без чого воно неможливе. «Система, цілісність є, перш за все, продуктом своїх компонентів» [1, с. 32].

І. Малафіїк [8] виділяє окремі функціонально-морфологічні компоненти системи, позначивши їх терміном «форманти» (від латинського *formantis* – утворюючий). Необхідність введення нового терміну вчений пояснює тим, що лексемами «компоненти» і «елементи» позначають змістові складові частини системи в процесі аналізу об'єкта на предметно-змістовому рівні. Натомість для

цілісної системи притаманний чітко визначений набір функціонально-морфологічних компонентів, тобто набір формантів, які складають її специфічну структуру.

За І. Малафійком, «система має стабільну архітектуру, своєрідний структурний інваріант, який складається з певної сукупності функціонально-морфологічних компонентів (формантів), зокрема це: 1) елементи (компоненти) системи (виконують роль «бути частиною цілого і вносити свій внесок у створення цілого»; якщо частина не робить внеску в створення цілого, то вона випадає з цієї сукупності); 2) системоутворювальний чинник (зумовлює взаємодію елементів системи, визначає і формує їхні зв'язки); 3) інтегративна (емерджентна) властивість системи з її реляційним впливом; 4) елементна структура (виражає зв'язки між елементами, виходячи з їх змісту, природи, взаємодії, є носієм системної властивості); 5) рівень ієрархії (визначає зовнішній простір, у якому функціонує система, сферу її зовнішніх зв'язків, наповнення цього простору); 6) функція системи (функція полягає у виконанні призначення системи; функція системи є суперпозицією кожного з елементів системи, способом та формою прояву активності системи в її зовнішньому оточенні)» [8, с. 125].

Кожен з названих вище формантів має власне поле можливостей, котре проявляє вузько спрямовану дію на всі інші форманти. У цілісній системній будові кожен із формантів виконує тільки свою функцію, причому одночасно із виконанням своїх функцій іншими морфологічно твірними компонентами, забезпечуючи тим самим цілісність системи. «Відсутність хоча б одного з формантів є доказом того, що відсутня і система як така» [8, с. 126].

Зазначене актуалізує питання структури системи, яка постає як: 1) особливий спосіб зв'язку елементів цілого або якісно означений, усталений, стабільний порядок внутрішніх зв'язків; 2) схема зв'язку між компонентами, схема їх впорядкування у цілісність, особливий спосіб їхнього зв'язку і взаємодії (мається на увазі спосіб їх розміщення у просторі та часі, порядок, за яким один елемент взаємодіє з іншим, і в якому напрямі ця взаємодія поширюється); 3) внутрішня організація системи; 4) носій системної властивості.

Елементний склад системи та її структура визначають емерджентну властивість системи як властивості, яка, з одного боку, є: наслідком взаємодії компонентів системи; властивістю цілого, оскільки цією властивістю не володіють окремі компоненти системи; а, з іншого боку, ця властивість чинить реляційний вплив на елементи і структуру системи. Реляційний вплив, іншими словами відносний, засвідчує відношення елемента до певної структури, а структури до певної системи.

Розкриття суті поняття «система» пов'язане з інтеграційними процесами, а отже актуалізує проблему інтеграції. За узагальненого підходу [2], поняттям «інтеграція» позначається сторона процесу розвитку, яка пов'язана з об'єднанням в ціле раніше розрізнених частин й елементів. Процеси інтеграції наявні в рамках: 1) системи, що вже склалася, – інтеграція слугує підвищенню рівня цілісності й організованості системи; 2) нової системи, яка виникла з раніше непов'язаних елементів.

Завдяки процесам інтеграції в системі збільшується обсяг та інтенсивність взаємозв'язків і взаємодій між елементами, зокрема надбудовуються нові рівні управління. Інтегративні зв'язки виявляються на трьох рівнях [2]:

- перший рівень – інтеграція за «точками», без узгодження загальної логіко-змістовної основи;

- другий рівень – інтеграція за «тематичними лініями» – взаємозв'язок різнорідних елементів узгоджено в контексті загальної логіко-змістовної основи;

- третій рівень – синтез цілісної системи, взаємозв'язок елементів продукує новоутворення, за якого елементи функціонують на правах узгодженого змісту.

Інтеграційні процеси на основі понятійного змісту класифікують за такими контентами: 1) змістовий (за фактами, поняттями, законами, теоріями, тощо); 2) операційний (за уміннями, навичками, способами дій); 3) методичний (за використанням різних наукових методів, у тому числі й педагогічних методів та методичних прийомів); 4) організаційний (за формами й способами організації навчально-виховного процесу).

Висновки. Вибудовування неперервної освіти на основі системного підходу сприяє розгляду освіти як системного утворення, що характеризується: 1) цілісністю – неперервна освіта як система досягла в своєму розвитку моменту, коли процеси, що характеризують висхідну та низхідну стадії розвитку системи, знаходяться у стані відносної рівноваги; 2) мобільністю – неперервна освіта як система здатна до розвитку в разі зміни умов її попереднього функціонування та впливу динамізму трансформаційних процесів; 3) ієрархічністю – неперервна освіта є системним утворенням вищого рівня ієрархії відносно компонентів, що впорядковані з урахуванням рівнів освіти й розглядаються як підсистеми, тобто системи нижчого рівня ієрархії; 4) інтегративна (емерджентна) властивість неперервної освіти як системи, полягає у тому, що жоден з її складників не володіє цією властивістю, оскільки остання є властивістю цілого, наслідком взаємодії елементів неперервної освіти як системи.

Системним підходом до реалізації неперервної освіти передбачено виокремлення суб'єкт орієнтованих складників системи неперервної освіти (дитячо-юнацька освіта та освіта дорослих) та засобово орієнтованих складників системи неперервної освіти (формальна, інформальна та неформальна освіта).

У системі неперервної освіти вирізняємо три види зв'язків:

- зв'язки наступності й перспективності (встановлюються між дитячо-юнацькою освітою та освітою дорослих як між суб'єкт орієнтованими складниками системи неперервної освіти);

- зв'язки взаємодоповнення (вибудовуються між формальною, інформальною та неформальною освітою як між засобо орієнтованими складниками системи неперервної освіти);

- зв'язки функціонування (встановлюються між суб'єкт орієнтованими та засобово орієнтованими складниками системи неперервної освіти).

Література:

1. Афанасьев В. Г. Системность и общество / В. Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1980. – С. 32.
2. Безрукова В. С. Педагогическая интеграция: сущность, состав, механизмы реализации / В. С. Безрукова. – Свердловск : Изд-во Свердловского пед. ин-та, 1987. – 50 с.
3. Блауберг И. В. Проблема целостности в марксистской философии / И. В. Блауберг. – М. : Высшая школа, 1963. – С. 26.

4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний редактор В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Короткий тлумачний словник української мови / Уклад. : Д. Г. Гринчишин, В. Л. Карпова, Л. М. Полюга, М. Л. Худаш, У. Я. Єдлінська; за ред. Д. Г. Гринчишина. – К. : Вид. центр «Просвіта», 2010. – С. 383.
6. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.
7. Малафійк І. В. Теорія та методика формування системності знань у старшокласників : дис. ... доктора пед. наук: 13.00.09 / І. В. Малафійк. – Рівне, 2005. – С. 103.
8. Малафійк І. В. Системний підхід у теорії і практиці навчання / І. В. Малафійк. – Рівне : Редакційно-видавничий відділ Рівненського державного гуманітарного університету, 2004. – 437 с.

DYNAMISM OF THE TRANSFORMATIONAL PROCESSES AND SYSTEMIC APPROACH TO PROVIDING THE CONTINUAL EDUCATION AS A DECISION FOR RELATED CHALLENGES

Savosh Valentin

Formulation of the problem. A sign of modernity is a view of the world as one that constantly evolves, changes, is in motion. In education, dynamism is most fully manifested in transformational processes. The dynamism of transformational processes leads to problems arising from the following areas: the departure from the traditional way of transferring knowledge, skills, experience, traditions from the older generation to the younger; rethinking the relevance of knowledge mastered by the younger generation; the demand on the market of products for fast results and the demand on the labor market for constant updating of knowledge, mastering of new skills irrespective of the age of the employee, type of work activity, qualifications; perception of "variability as an essential component of their own way of life" (V. Kremin); building their own educational trajectory, taking into account their own abilities, desires, personal requests and the ability of education to meet them.

The dynamism of transformational processes raises the need to prepare a person for life in a rapidly changing world. Of course, education must function and develop as an entity characterized by static and dynamic. This becomes possible in the event that education in the meaning of the process is built as continuous, and its implementation is carried out in compliance with the approach that most effectively contributes to overcoming the problems caused by the dynamism of transformational processes.

On the basis of the analysis of dictionary sources we can state that the lexeme "approach" has several meanings, one of which is formulated as "a set of methods, methods of considering something, influence on someone, something, attitude towards someone, to something" [5, p. 383]. In relation to the educational process, the notion of "approach" has been described as: methodological orientation (G. Seleukov); world-view category, which reflects the social guidelines of subjects of learning as carriers of social consciousness; global and systematic organization and self-organization of the educational process, which contains all its components and, above all, the subjects themselves of pedagogical interaction (teacher and student / teacher and student); the approach includes a strategy, defines the forms, methods and techniques of learning (I. Zimnya); the main strategic direction defining all the

components of the learning system: goals, tasks, content, ways to achieve the planned activities of teachers and students, technology (techniques) training, criteria for the effectiveness of the educational process, control system (O. Bystrov, S. Lvova, V. Kapinos); aspect of analysis of any pedagogical phenomenon or educational process, initial scientific positions in the process of modeling and designing the object of the educational process (N. Bordovskaya); the approach is axiomatic, that is, that does not require any proofs (E. Anthony).

The analysis of scientific sources [4] has shown the development and implementation of different approaches in the educational process, including the following: competence, personality, activity, system, individual, synergetic, gender, differentiated, integrated, cognitive, personally oriented, person-activity, situational, socio-cultural, cognitive, deductive, inductive, communicative, etc. Of course, each of these approaches serves a certain purpose, which, in turn, determines the expediency of building an educational process in accordance with one or another approach.

The purpose of the paper is to analyze the system approach as the most effective way of building continuous education and overcoming the problems caused by the dynamism of transformational processes.

Presenting main material. The system approach is the direction of the methodology of special-scientific knowledge and social practice, which is based on the study of objects as systems (E. Judin); consideration of independent components is not isolated, but in interaction, in the system with others, the identification of integrative system properties and qualitative characteristics that are absent in separate components that make up the system (N. Moiseyuk).

The systematic approach to disclosure can be most fully implemented on the basis of the concept of "system". The first notions about the system arose in ancient philosophy to denote the orderliness and integrity of being. Euclid, Plato, Aristotle initiated the idea of systematic knowledge (axiomatic construction of logic, geometry). Understanding the system in the context of being distinguishes the concepts of B. Spinoza and G. Leibniz and the classification of C. Laney (interpretation of the system of the world). For the philosophy of the New Age it is characterized as a negation of the systematic nature of scientific and theoretical knowledge (E. Condlyak), as well as the implementation of the first attempts of a philosophical substantiation of the logical and deductive nature of the system of knowledge (I. Lambert).

The concept "system" in modern interpretation appears as: a complex of elements in interaction (Bertalanfa); Detached set of interacting elements (A. Averyanov); the form of organization of the existence of the reflected matter is fixed by the consciousness in the notion which forms the philosophical category (A. Stepanyuk); a set of elements that, being in certain bonds and attitudes, collectively form a unity characterized by a definite set of elements that are used consistently and interrelated (O. Savchenko); orderly interacting and interconnected components forming a single unit (V. Kucheryavy); a set of elements that, in relations and relationships with each other, form a certain integrity, unity (I. Blauberg); the form of organization of a certain totality in the whole (I. Malafiik). In the context of the theory of the functional system, the latter appears as a complex of such selectively included components in which interaction and mutual interactions gain the character of the mutual assistance of the components for obtaining a fixed useful result (P. Anokhin).

In the general philosophical interpretation of the notion of "system" denotes systems as abstract (product of human thinking), and material (integral totality of

material objects). In turn, the notion "material systems" is marked by "inorganic nature systems (physical, geological, chemical, etc.) and living systems (simple biological systems and complex biological objects such as the organism, species, ecosystems). Social systems, forming a special class of material living systems, differ in between types and forms (simple social associations, socio-economic structure of society).

I. Malafiiik, considering the system as an abstract concept, points out that "... does not have systems as material or abstract objects, but each of these objects can be regarded as a system" [7, p. 103]. The language should go about integral and summation systems. "The peculiarity of integral systems is that as a result of the interaction of parts in the system there is an integrative property, which does not have any of its parts. In addition, the whole, that is, a system, has its own integrative property for each of its parts, changing it according to its peculiarities. Unlike integral systems, summation systems do not possess such a property" [Ibid.].

In the philosophical source [3] there are two approaches to establishing the relation between the concepts of "system" and "integrity": inductive and deductive. An inductive approach is characterized by a list of features that are inherent to any system, while the integrity acts as an attribute, a quality derived from systemicity. In a deductive approach, integrity acts as a generic concept, and the system is derived from it. I. Blauberg believes that "the concept of the system includes those aspects of the study of a complex organization, which have already" worked out "in the process of using the concept of integrity and subject to formalization. This means that the methodological role in system research plays the notion not system, but the integrity" [3, p. 26].

N. Abramova, A. Averyanov, R. Akoff, V. Afanasyev, I. Blauberg, E. Yudin under the integrity understand the general property of any system, which confirms the high level of its development. The criteria for development are the following features, such as: 1) organization (manifests itself as regulation, management of the links of the whole system with the environment); 2) orderliness (indicating the superiority in the system of substantial connections over random).

According to I. Malafiiik [8], an important attribute of the system is its internal structure, that is, the internal organization of these components into integrity, a peculiar way of interconnection, the interaction of the components that form the system.

According to A. Averyanov, the notion "whole" and "system", on the one hand, differ in their degree of universality, and, on the other hand, reflect a certain finite class of sets that have achieved in their development maturity, completeness. The notion of "whole" states: 1) completeness, completeness of the ascending stage of the development of a particular system; 2) finding the system in the stage of relative stability; 3) the moment of development, when the processes characterizing the ascending and descending stages of the development of the system are in a state of relative equilibrium.

The notion of "integrity" is used to denote the intrinsic property of a system it acquires in the process of development. The notion of "integrity" and "systemicity" coincide in content in the case when the system acquires certain features, which prompts to distinguish a new state with the help of the concepts "whole" (A. Stepanyuk). In turn, an integral system is considered by A. Averyanov as an organized and orderly system with developed internal and external connections, a system in

which new, integral qualities that are not specific to its individual components are manifested.

According to V. Afanasyev, the mandatory inclusion of integral systems is their components, parts, precisely from what is directly formed an integer and without which it is impossible. "System, integrity is, first of all, the product of its components" [1, p. 32].

I. Malafiik [8] distinguishes certain functional and morphological components of the system, denoting them the term "foranti" (from the Latin formantis - forming). The need for the introduction of a new term scientist explains the fact that the tokens "components" and "elements" denote the content components of the system in the process of object analysis on the subject-content level. Instead, for a holistic system, there is a well-defined set of function-morphological components, that is, a set of formants that make up its specific structure.

According to I. Malafiik, "the system has a stable architectonics, a kind of structural invariant, which consists of a certain set of functional-morphological components (formants), in particular: 1) elements (components) of the system (act as" to be part of the whole and to contribute to creation of the whole "; if a part does not contribute to the creation of the whole, then it falls out of this set); 2) system-forming factor (determines the interaction of elements of the system, defines and forms their links); 3) the integrative (anecdotal) property of the system with its relational influence; 4) elemental structure (expresses the connection between the elements, based on their content, nature, interaction, is the carrier of the system property); 5) the level of the hierarchy (defines the outer space in which the system operates, the sphere of its external connections, the filling of this space); 6) the function of the system (the function is to perform the purpose of the system; the function of the system is a superposition of each element of the system, the way and form of manifestation of the system's activity in its external environment) "[8, p. 125].

Each of the above formants has its own field of possibilities, which shows a narrowly directed effect on all other forms. In a holistic systemic structure, each of the formants performs only its own function, and simultaneously with the execution of its functions by other morphologically constructive components, thus ensuring the integrity of the system. "The absence of at least one of the formants is evidence that there is no system as such" [8, p. 126].

The mentioned actualizes the question of the structure of the system, which arises as: 1) a special way of communication of elements of a whole or qualitatively defined, established, stable order of internal ties; 2) the scheme of communication between the components, the scheme of their ordering into integrity, a special way of their communication and interaction (implies the way they are placed in space and time, the order in which one element interacts with another, and in what direction this interaction spreads); 3) the internal organization of the system; 4) carrier system property.

The elemental composition of the system and its structure determine the system's endangered property as a property, which, on the one hand, is: the result of the interaction of the components of the system; the property of the whole, since this property does not possess the individual components of the system; and, on the other hand, this property has a relational effect on the elements and structure of the system. Relational influence, in other words relative, testifies the relation of an element to a certain structure, and structure to a certain system.

The discovery of the essence of the notion "system" is associated with integration processes, and therefore actualizes the problem of integration. According to the generalized approach [2], the term "integration" refers to the side of the development process, which is associated with the union of a previously fragmented parts and elements. The integration processes are within the framework of: 1) the existing system - integration serves to increase the level of integrity and organization of the system; 2) a new system that originated from previously unrelated elements.

Due to the processes of integration in the system, the volume and intensity of interconnections and interactions between the elements increases, in particular, new levels of management are supplemented. Integrative connections are manifested at three levels [2]:

- the first level - integration by "points", without the coordination of the general logic-content basis;

- the second level - integration by "thematic lines" - the interconnection of heterogeneous elements is coordinated in the context of the general logical and substantive basis;

- the third level - the synthesis of a holistic system, the interconnection of elements produces tumors, in which the elements function on the rights of agreed content.

Integration processes on the basis of conceptual content are classified according to the following content: 1) content (by facts, concepts, laws, theories, etc.); 2) operational (for skills, skills, methods of action); 3) methodical (using various scientific methods, including pedagogical methods and methodical techniques); 4) organizational (on the forms and methods of organizing the educational process).

Conclusions The formation of continuous education on the basis of a systematic approach facilitates the consideration of education as a system education characterized by: 1) integrity - continuous education as a system has attained in its development the moment when processes characterizing the ascending and descending stages of the system's development are in a state of relative equilibrium; 2) mobility - continuous education as a system capable of development in case of changing the conditions of its previous functioning and the influence of the dynamism of transformation processes; 3) hierarchy - continuous education is a systemic formation of a higher level of the hierarchy relative to components, which are organized in the light of educational levels and are considered as subsystems, that is, systems of the lower level of the hierarchy; 4) the integrative (anecdotal) property of continuous education as a system consists in the fact that none of its components does not possess this property, since the latter is the property of the whole, as a consequence of the interaction of elements of continuous education as a system.

The system approach to the implementation of continuing education provides for the identification of the subject-oriented components of the system of continuous education (children's and youth education and adult education) and the medium-oriented components of the system of continuous education (formal, informal and informal education).

In the system of continuous education we distinguish three types of connections:

- links of continuity and promising (established between children and youth education and adult education as between the subject-oriented components of the system of continuous education);

- links of complementarity (formed between formal, informal and non-formal education as between the specially oriented components of the system of continuous education);

- functioning links (established between the subject-oriented and medium-oriented components of the system of continuous education).

References:

1. Afanas'yev V. G. Sistemnost' i obshchestvo / V. G. Afanas'yev. – M. : Politizdat, 1980. – S. 32.
2. Bezrukova V. S. Pedagogicheskaya integratsiya: sushchnost', sostav, mekhanizmy realizatsii / V. S. Bezrukova. – Sverdlovsk : Izd-vo Sverdlovskogo ped. in-ta, 1987. – 50 s.
3. Blauberg I. V. Problema tselostnosti v marksistskoy filosofii / I. V. Blauberg. – M. : Vysshaya shkola, 1963. – S. 26.
4. Yentsiklopedíya osvítí / Akad. ped. nauk Ukraïni ; golovniy redaktor V. G. Kremen'. – K. : Yurínkom Ínter, 2008. – 1040 s.
5. Korotkiy tlumachniy slovník ukraïns'koï movi / Uklad. : D. G. Grinchishin, V. L. Karpova, L. M. Polyuga, M. L. Khudash, U. YA. Êdlíns'ka; za red. D. G. Grinchishina. – K. : Vid. tsentr «Prosvíta», 2010. – S. 383.
6. Kremen' V. G. Osvíta í nauka v Ukraïni – ínnovatsíyní aspekti. Strategíya. Realízatsíya. Rezul'tati / V. G. Kremen'. – K. : Gramota, 2005. – 448 s.
7. Malafíík Í. V. Teoríya ta metodika formuvannya sistemností znan' u starshoklasnikív : dis. ... doktora ped. nauk: 13.00.09 / Í. V. Malafíík. – Rívne, 2005. – S. 103.
8. Malafíík Í. V. Sistemniy pídkhíd u teoríí í praktitsí navchannya / Í. V. Malafíík. – Rívne : Redaktsíyno-vidavniy víddíl Rívnens'kogo derzhavnogo gumanítarnogo uníversitetu, 2004. – 437 s.